

Maria Hłyń

Rękopiśmienne nabytki literackie Biblioteki Kórnickiej z lat 1981-1983

Biuletyn Polonistyczny 27/3-4 (93-94), 136-140

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

³ Notatka o fotografiach Weyesenhoffowskich zamieszczona została w BP 1980 z. 4.

Mgr Zofia Dernałowicz

RĘKOPIŚMIENNE NABYTKI LITERACKIE
BIBLIOTEKI KÓRNICKIEJ
Z LAT 1981-1983

Niniejszy krótki komunikat dotyczy najnowszych rękopiśmiennych nabytków literackich Biblioteki Kórnickiej, o które wzbogaciła się ona na przestrzeni lat 1981-1983. Wcześniej zgromadzone rękopisy literackie omówili już m.in. Jacek Wiesiołowski (okres 30-lecia powojennego)¹ i Barbara Sokołowska (lata 1976-1980)².

Pozyskane niedawno do zbiorów rękopiśmiennych litteraria pochodzą z XIX i XX w. Są to: sztambuch Marii z Patrokońskich Karwowskiej; listy Bibiany Moraczewskiej, Anny z Mycielskich Lisickiej, Marii Wicherkiewiczowej i Marii Rodziewiczówny; materiały literackie Kazimiery Iłłakowiczówny i Leszka Proroka, uzupełniające dotychczasowe zbiory, oraz Gerarda Górnickiego, które stanowią prawdopodobnie zaczątek nowego zespołu literackiego.

Sztambuch Marii z Patrokońskich Karwowskiej (BK 12907), związanej przez rodzinę męża z Wielkopolką, pochodzi z lat 1865-1866. Obok wpisywanych - przez rówieśnice właścicielki pamiętnika - wierszy nieznanymi bliżej twórców, znajdują się w nim fragmenty utworów takich poetów polskich jak: Adam Mickiewicz, Stefan Garczyński, Wincenty Pol, Teofil Lenartowicz. Wyjątkiem wśród nich jest polski przekład fragmentu wiersza George'a Gordona Byrona.

Z dwóch niezależnych od siebie źródeł nabyła Biblioteka niezwykle wartościowe materiały - zamieszkałej na terenie Wielkopolski - rodziny Turnów. Członkowie tej rodziny odznaczyli się gorącym patriotyzmem, wielu z nich było uczestnikami powstań narodowych. Jeden z nich, Wincenty Turno właściciel Objezierza, pozostawił w swych listach do żony, Heleny z Kwileckich, barwne opisy walk toczonych z Rosjanami pod Warszawą, a w tym słynnej bitwy o Olszynkę Grochowską. Wincenty Turno m.in. relacjonował w Objezierzu, wkrótce po tych wydarzeniach, ich przebieg i swe przeżycia Adamowi Mickiewiczowi³ przebywającemu przez kilka miesięcy na ziemi wielkopolskiej. Opowiadania Wincentego Turny znalazły oddźwięk w słynnym wierszu "Reduta Ordona". Żałować należy, iż w przechowywanej obecnie w Kórniku korespondencji Wincentego i Heleny Turnów brak jest wspomnień o Adamie Mickiewicz.

Wśród bogatej rodzinnej korespondencji Turnów znajduje się kilka interesujących listów. Są między nimi dwa listy Bibianny Moraczewskiej z 1884 i 1887 r., literatki, działaczki społecznej i konspiratorki, do Ludwika z Turnów Turnowej, córki Wincentego i Heleny BK 12932, w których pisze m.in. o prelekcji ks. Kalinki, poświęconej powstaniu listopadowemu a szczególnie postępowaniu gen. Dezyderego Chłapowskiego, o panujących stosunkach społecznych, o kweście na rzecz Towarzystwa Pomocy Naukowej dla dziewcząt. Są także trzy listy do Ludwika z Mycielskich Turnowej, żony Jana Turny - wnuka Wincentego i Heleny; dwa z 1895 r. od Anny z Mycielskich Lisickiej, pisarki i eseistki, w których przesyła jej gratulacje z powodu zamążpójścia oraz porusza sprawy rodzinne i towarzyskie BK 2949 i jeden z 1920 r. od Marii Wicherkiewiczowej, poznańskiej literatki. Wicherkiewiczowa przekazuje wyrazy współczucia po śmierci

ci syna adresatki, Franciszka Turny (BK 12945). Warto zaznaczyć przy tej okazji, iż Ludwika z Mycielskich Turnowa tłumaczyła na język polski słynne dzieło Jakuba Burckharda "Kultura Odrodzenia we Włoszech". Pomędzy innymi listami, już nie rodzinnymi, zachowała się kopia listu Marii Rodziewiczówny z 1889 r. do Marii z Gniewoszków Harsdorfowej (BK 12961). Maria Harsdorf była przyjaciółką Heleny Mycielskiej, siostry Ludwiki Janowej Turno. W tym liście znajduje się nieco informacji biograficznych o autorce listu, znanej powieściopisarce i nowelistce.

Niewątpliwie najwartościowszymi materiałami, uzyskanymi w latach 1981-1983, jest pozostała część spuścizny Kazimierzy Iżakowiczówny. Mieszkająca w Poznaniu po II wojnie światowej poetka przez kilka lat stopniowo przekazywała Bibliotece Kórnickiej swe cenne materiały (prezentowali je już na łamach "Biuletynu Polonistycznego" J. Wiesiołowski i B. Sokołowska). Po śmierci Kazimierzy Iżakowiczówny (16 II 1983 r.), zgodnie z jej życzeniem, do Kórnika trafiła pozostała część jej archiwum. Składają się na nią rozmaite litteraria. Są tu dokumenty osobiste o dużym znaczeniu dla badaczy jej życia, w tym: dokumenty związane ze studiami poetki m.in. na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, przedwojenny dowód osobisty i paszport dyplomatyczny, szereg legitymacji z czasów przed i powojennych: np. legitymacja współpracownika Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej z 1914 r., legitymacja uchodźcy wystawiona w 1940 r., dwie legitymacje członkowskie Oddziału Poznańskiego ZLP i legitymacja Polskiego PEN-Clubu; jest również legitymacja odznaczenia Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz dyplom nadania doktoratu honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Niektóre z tych dokumentów oglądać można w zorganizowanym nie-

dawno muzeum-pracowni, poświęconym Iłłakowiczównie, które mieści się w Poznaniu, w jej dawnym mieszkaniu przy ul. Gajowej. Obok dokumentów osobistych wymienić należy ciekawą i różnorodną korespondencję krajową i zagraniczną osobistą, z instytucjami i wydawnictwami razem około tysiąca listów. Jej udostępnianie zastrzeżone zostało przez poetkę na dziesięć lat od momentu śmierci, zatem badacze będą mogli korzystać z niej dopiero po 1993 r. Wśród autografów znajdują się: kolejne kopie wierszy w tym niektóre tylko nie drukowane i fragmentów prozy "Niewczesne wynurzenia" i "Trazymeński zajac"; dramat "Ziemia rozdarta" z materiałami warsztatowymi; teksty rozmaitych pogadank.

Szczególnie liczne są tłumaczenia wierszy poetki na języki obce, zwłaszcza na niemiecki dokonane przez nią samą i na węgierski m.in. przez Lajosa Aprily, Adama Berenyi oraz jej przekłady na język polski obcej poezji i prozy np. tłumaczyła wiersze takich poetów jak: Sandor Petőfi, Endre Ady, Lajos Aprily i in., zebrane następnie w tomie "Szczere złoto węgierskie"; wiersze poetów rumuńskich: Gheorghe Bacovii, Luciana Blagi, Magdy Isanos, Mihaila Eminescu; przełożyła powieść rosyjskiego pisarza W. Jana "Spartakus", oraz streściła pracę angielskiego pisarza Carnegie Dale'a "Jak uszczęśliwić i samemu być szczęśliwym"). Całość przekazanego zbioru uzupełniają liczne wycinki prasowe poświęcone osobie poetki i jej pracy twórczej.

Leszek Prorok, podobnie jak Iłłakowiczówna, od pewnego czasu systematycznie przekazuje Bibliotece swoje materiały dotychczasowy ich zasób przedstawiła B. Sokołowska. W ostatnim okresie zespół literacki L. Proroka powiększył się o dokumenty osobiste. Są to m.in. kopie świadectwa urodzenia, odpis

świadczenia matry, skrócony odpis aktu małżeństwa oraz dalsza obfita i ciekawa korespondencja. Dość liczne są materiały ukazujące działalność Proroka w organizacjach literackich i społecznych m.in. w Oddziale Warszawskim ZLP, PEN-Clubie, ZAIKS-ie, Komitecie Pomocy Społecznej, Stowarzyszeniu Marynistów Polskich, Polskim Klubie Conradowskim (godne uwagi są materiały Kongresu Conradystów, który odbył się w Polsce w 1971 r.). Wśród prac literackich znalazły się raczej drobniejsze utwory: opowiesci ("Smuga blasku. Opowieść z mórz tropikalnych"), opowiadania ("Widzę świat", "Tygrysy"), słuchowiska ("Tożsamość", "Tyrady w pijalni zdrojowej"), artykuły ("Thespi przed obiektywem", "Zdarzenia"). Także i w tych materiałach wyróżnić można bogaty zbiór wycinków prasowych ukazujących działalność pisarza.

Mniejszym i zupełnie nowym zespołem, nabytym ostatnio przez Bibliotekę, są materiały poznańskiego literata Gerarda Górnickiego, wieloletniego prezesa Oddziału Poznańskiego ZLP. W ich skład wchodzi: korespondencja z lat 1961-1982 (około trzystu listów), oparte na tle wydarzeń powstania wielkopolskiego: powieść "Bitwa szalała do wieczora" i dramat "Poszli ci, którzy powinni. Dramat historyczny", a poza tym interesujące materiały przedstawiające działalność Oddziału Poznańskiego ZLP (m.in. sprawozdania i protokoły z posiedzeń Zarządu, zbiór wycinków prasowych - "ZLP Poznań, kronika prasowa 1968-1975").

¹ J. Wiesiołowski, Litteraria wśród nabytków rękopiśmiennych Biblioteki Kórnickiej 1945-1975, BP 1976 z. 3.

² B. Sokołowska, Litteraria wśród nabytków rękopiśmiennych Biblioteki Kórnickiej (1976-1980), BP 1982 z. 3-4.

³ O pobycie Adama Mickiewicza w Objezierzu zob. w: B. Gubrynowicz, Kartka ze wspomnień o pobycie Mickiewicza w Poznaniu, w: "Kwartalnik Historyczny", 1898 (R. XII) s. 843-848.